

PRESTRAŠENI PADOBRANAC

- »Kako zarađujete kruh?« upita gospođa mladog čovjeka na zabavi.
- »Ja sam padobranac.«
- »Mora da je strašno biti skakač - padobranac«, reče gospođa.
- »Da, ima i strašnih trenutaka.«
- »Ispričajte mi svoj najstrašniji doživljaj.«
- »Pravo da vam kažem,« rekao je padobranac, »mislim da je to bilo onda kad sam se spustio na travnjak na kojem sam vidio natpis: *Ne hodaj po travi.*«

A. de Mello

ORAH ZA KUNDAK OD PUŠKE

- Narednik je pitao skupinu regruta: zašto se orah upotrebljava za kundak puške.
- »Jer je tvrdi od ostalog drveta«, reče jedan.
 - »Krivo«, odgovori narednik.
 - »Zato jer je savitljiviji.«
 - »Ponovno krivo.«
 - »Zato jer se ljepše sjaji.«
 - »Vi, dečki, morate mnogo toga naučiti. Orah se upotrebljava iz jednostavnog razloga što je tako propisano u pravilima.«

A. de Mello

ŽELJEZNIČKI PROPISI

- Željeznički službenik ovako je prijavio ubojstvo u vlaku: »Ubojica je ušao u vagon s perona, pet puta je divlje ubo žrtvu, svaki put zadavši joj smrtonosni udarac, izišao je iz vagona kroz suprotna vrata, skočio je na željezničke tračnice i tako prekršio željezničke propise.«

A. de Mello

TELEFONSKI PROPISI

U manjem mjestu čovjek je nazvao broj 016 da dobije točnu informaciju. Na drugoj je strani ženski glas rekao: »Žao mi je, za to morate nazvati broj 015.«

Kad je nazvao 015, činilo mu se da na drugom kraju čuje isti glas. I zato upita: »Niste li vi gospođa s kojom sam malo prije govorio?«

»Jesam«, odgovori glas. »Danas obavljam oba posla.«

A. de Mello

O BOŽJEM STVARANJU

Crkva nas uči da je Bog prije čovjeka stvorio čiste i slobodne duhove. U njima je dobio suradnike i sebi primjerene sugovornike. Znademo da su neka od tih bića svoju slobodu zloupotrijebila. Što je mogao biti uzrok njihova sukoba s Bogom? Sloboda koju su pobunjeni anđeli imali, bila je svakako nužni, no vjerojatno ne i dostatni uvjet za razlaz s Bogom. Jer, uzrok je zasigurno morao biti i dubok, i strašan. Možemo li ga shvatiti? Branit ćemo ovdje mogućnost da je korijen tragična sukoba proistekao iz logike stvaranja i smisla egzistencije.

Lako nam je zamisliti da onaj koji počinje stvarati, zbilja stoji pred važnom odlukom: hoće li smisao »nečega« što će stvoriti, biti »unutar toga nečega« ili »izvan toga nečega«? To, na primjer, znači ovo: je li smisao ljubavi u njezinu usmjerenju prema izvoru ljubavi, ili u njezinu usmjerenju iz izvora ljubavi? Ako bi smisao zla bio u tome da ono djeluje prema izvoru zla, samo bi zlo prestalo biti ono što jest. Jer, očito mu je smisao da djeluje prema drugome, izvan izvora zla. Dakle, i smisao ljubavi i dobra je u tome da djeluju prema drugome izvan izvora ljubavi i dobra. Logika stvaranja je očito u tome da smisao stvorenoga bude izvan stvorenoga. Drugim riječima, smisao egzistencije »nečega« uvijek se nalazi izvan toga »nečega«, a ostvariti taj smisao znači uspostaviti odnos između toga »nečega« i »nečega drugoga«, izvan toga »nečega«.

Izaziva li to dvojbu u neograničenom razumu Božjem? Naime, ako je smisao bilo čega obuhvaćen neograničenim razumom, i to vrijedi za sve, baš za sve, vrijedi li to i za neograničeni razum? Što je smisao neograničena razuma? Je li smisao neograničena razuma u tome da je on ono što jest? Je li Bog, kao smisao u sebi samom, odlučio na to pitanje odgovoriti? Mogao se, zapravo, zadovoljiti time da smisao neograničena razuma bude sam neograničeni razum, i da tako izbjegne odgovor. No, to se nije dogodilo! Bog je na to pitanje odgovorio! Kako? Bog je smisao neograničenog razuma odlučio utemeljiti i opravdati stvaranjem: Svoje neograničeno postavio je u odnos prema svemu stvorenome, dakle ogra-

TELEFONSKI PROPISI

U manjem mjestu čovjek je nazvao broj 016 da dobije točnu informaciju. Na drugoj je strani ženski glas rekao: »Žao mi je, za to morate nazvati broj 015.«

Kad je nazvao 015, činilo mu se da na drugom kraju čuje isti glas. I zato upita: »Niste li vi gospođa s kojom sam malo prije govorio?«

»Jesam«, odgovori glas. »Danas obavljam oba posla.«

A. de Mello

O BOŽJEM STVARANJU

Crkva nas uči da je Bog prije čovjeka stvorio čiste i slobodne duhove. U njima je dobio suradnike i sebi primjerene sugovornike. Znademo da su neka od tih bića svoju slobodu zloupotrijebila. Što je mogao biti uzrok njihova sukoba s Bogom? Sloboda koju su pobunjeni anđeli imali, bila je svakako nuždni, no vjerojatno ne i dostatni uvjet za razlaz s Bogom. Jer, uzrok je zasigurno morao biti i dubok, i strašan. Možemo li ga shvatiti? Branit ćemo ovdje mogućnost da je korijen tragična sukoba proistekao iz logike stvaranja i smisla egzistencije.

Lako nam je zamisliti da onaj koji počinje stvarati, zbilja stoji pred važnom odlukom: hoće li smisao »nečega« što će stvoriti, biti »unutar toga nečega« ili »izvan toga nečega«? To, na primjer, znači ovo: je li smisao ljubavi u njezinu usmjerenju prema izvoru ljubavi, ili u njezinu usmjerenju iz izvora ljubavi? Ako bi smisao zla bio u tome da ono djeluje prema izvoru zla, samo bi zlo prestalo biti ono što jest. Jer, očito mu je smisao da djeluje prema drugome, izvan izvora zla. Dakle, i smisao ljubavi i dobra je u tome da djeluju prema drugome izvan izvora ljubavi i dobra. Logika stvaranja je očito u tome da smisao stvorenoga bude izvan stvorenoga. Drugim riječima, smisao egzistencije »nečega« uvijek se nalazi izvan toga »nečega«, a ostvariti taj smisao znači uspostaviti odnos između toga »nečega« i »nečega drugoga«, izvan toga »nečega«.

Izaziva li to dvojbu u neograničenom razumu Božjem? Naime, ako je smisao bilo čega obuhvaćen neograničenim razumom, i to vrijedi za sve, baš za sve, vrijedi li to i za neograničeni razum? Što je smisao neograničena razuma? Je li smisao neograničena razuma u tome da je on ono što jest? Je li Bog, kao smisao u sebi samom, odlučio na to pitanje odgovoriti? Mogao se, zapravo, zadovoljiti time da smisao neograničena razuma bude sam neograničeni razum, i da tako izbjegne odgovor. No, to se nije dogodilo! Bog je na to pitanje odgovorio! Kako? Bog je smisao neograničenog razuma odlučio utemeljiti i opravdati stvaranjem: Svoje neograničeno postavio je u odnos prema svemu stvorenome, dakle ogra-

ničenom, pa je suglasno onome što je smisao egzistencije, opravdanje smisla odmah dobio kao neizbježnu posljedicu čina stvaranja.

Naravno, sasvim je drugo pitanje: je li ta odluka Božja bila jednostavna? Odgovaramo: Nikako! Ona je najuzvišeniji moralni čin, kojim Bog, svjesno i neizbježno, uvlači sebe u silne neprilike, ukoliko želi da proizvod stvaranja ne bude slijep, dakle ukoliko želi da bude slobodan. Tom ćemo se analizom tek baviti, a sada kažimo: ako netko tko je stvoren, a stvoren je kao ograničen, želi potražiti vrelo sreće u sebi samome, onda je neizbježno u sukobu s logikom stvaranja, pa i smislom egzistencije. A pobunjeni anđeli su htjeli upravo to! Kao ograničeni produkt neograničene moći, oni su svojom ograničenom egzistencijom htjeli osigurati za sebe, kao slobodna bića, upravo onu moguću povlasticu neograničenog, koje se i sâm Bog odrekao u odluci da stvara. Tako sukob prelazi sve granice koje si možemo zamisliti, a posljedice su nesagledive. Moramo to imati na umu, jer one izravno utječu na težinu položaja u kojem jesmo.

Moramo, naime, biti svjesni da smo u trenutku prijevare Boga »dokazali« da su i pobunjeni anđeli u sukobu s Bogom imali pravo! Boga nismo samo prevarili, nego i izdali, pa i osramotili! Između njega i nas bio je *svjedok* koji je također u sukobu s njim imao »pravo«.

Sjetimo se sada Vukovara! Što sve ljudi pitaju? Zašto Bog nije progovorio u Vukovaru? Zar ni suze nedužne dječice nisu bile dostatan razlog da se njegova intervencija pokrene?

Vukovar je, bez sumnje, nova pobjeda Božjeg oponenta, naravno, kao što su bili i svi »vukovari« u povijesti ljudskoga roda. To kažemo zato da vidimo: sukob Boga s oponentom zbiva se u području sekularnog prava, a Božje dostojanstvo može s tim pravom biti usklađeno samo tako da oponenta *ne ometa*. Jer, Bog nam je dao doslovno *sve* da bismo u njegovo ime toga oponenta *mi* mogli pobijediti. Sve drugo bilo bi u srazu s njegovim ponosom i zato njegovu intervenciju nemamo prava očekivati. Ishod sukoba između Boga i pobunjenog anđela ovisi o čovjeku i čovjek toga mora biti svjestan: štit i mač su nam vjera i molitva!

Jesmo li, dakle, zadovoljili one koji postavljaju »neugodna« pitanja? Pa, vjerojatno nismo! Jer, uvijek se među njima može naći netko tko će reći: »Do vruga s tim 'sekularnim' pravom! Ovdje je riječ isključivo o čovjeku koji trpi i Bogu koji to gleda i ništa ne poduzima!« Pa, dobro! Ako tako hoće, isključit ćemo oponenta iz igre. Tada se, međutim, moramo sjetiti još nečega što čini sadržaj tragike našega položaja. Moramo mu prvo oživiti u sjećanju da mi Boga nismo samo prevarili. Onome koji nas je ljubio »do kraja« i nakon prijevare, doslovno smo ubili Sina koga je poslao da nas urazumi. Naš novi oponent možda nam i neće vjerovati da smo na taj način spašeni. Reći će: »Pa, ako je Bog bio uvrijeđen nakon prijevare, što li je tek mislio poslije Bogoubojstva? Zar naš položaj nakon

Bogoubojstva nije još teži, no što je bio nakon prijevare?« Naravno, takav oponent nije sposoban shvatiti da nas je Sin ljubio, i da je Bog znao da nas Sin ljubi, pa bi osvetom došao u najintimniji sukob sa Sinom, čiju je svjesnu žrtvu iz ljubavi morao u ljubavi prihvatiti, a onda u oprostima nama ušćuvati i uspomenu na njega. Koji sada stupanj cinizma mora u nama biti dosegnut da bi još uvijek netko pitao ono što pita ili čekao na milost koju smo tako surovo proigrali? Poziv na viši život mora ljudima biti upućen danas, prije svega, zbog mogućnosti *treće* katastrofe: jer, Boga smo prevarili, Sina smo ubili, a s Duhom Svetim »račune« još uvijek nismo »sredili«!

Vratimo se sada Božjoj odluci da pokrene logiku stvaranja. Rekli smo već da Bog tada svjesno uvlači sebe u velike neprilike, ukoliko želi da proizvod stvaranja bude slobodan. Da je to tako, potvrđuje sve njegovo iskustvo s palim anđelom i čovjekom. No, kako je to sve počelo? Odgovor ima u sebi svemirsku dramu: kada Bog stvara, on stvara dobro iz dobra u sebi, a dobro kao proizvod Božje odluke ne može biti ono što jest, ako Bog na obje ravnine, u sebi prilikom stvaranja, pa onda i u proizvodu stvaranja, ne ostavi prostor za *mogućnost zla*.

Bertrand Russell je tu teškoću »napumpao« do zadnjih granica ljudske zloće, kada je upitao: jesu li pravo i krivo nešto što postoji zbog Božje odluke, ili ne? Ako su pravo i krivo, misli Russell, stvoreni po Božjoj odluci, onda za samoga Boga ne postoji razlika između onoga što je pravo i onoga što nije, i više nije od važnosti tvrdnja kada kažemo da je Bog dobar. Želimo li se tome suprotstaviti, onda smo, prema Russellu, prisiljeni zaključiti, ukoliko i dalje tvrdimo da su Božje odluke samo dobre, da pravo i krivo nisu Božje odluke, budući da po svojoj biti Bogu logično pret-hode.

To je vrlo žalostan primjer pogrešnog prosuđivanja genijalnoga logičara, koji se često dao voditi taštinom. Naime, naprosto je nevjerojatno kako se nije sjetio da bi u matematici bilo besmisleno »ono što je pravo«, kada ne bi bilo i mogućnosti za »ono što je krivo«. Dakle, tvrditi da je netko tvorac zla i kada čini dobro, samo zato što odluka da učini dobro ima u sebi i *mogućnost* da učini zlo, više je tragična negoli netočna. Russellu ipak moramo biti vrlo zahvalni, jer nam je svojom zloradošću pomogao shvatiti koliki je teret sebi Bog samovoljno natovario. A kršćanin to mora znati!

Stjepan Selak